

• Uvod • Poremećaji spolnog identiteta • Transseksualizam • Parafilije • Fetišizam • Transvestitizam • Pedofilija • Ekshibicionizam • Voajerizam • Mazohizam i sadizam

Uvod

Spolnost je normalni dio ljudskog života. Međutim, tipovi spolnog ponašanja i pristupi spolnosti koji se smatraju normalnima vrlo su različiti i unutar iste kulture i između različitih kultura, npr. samozadovoljavanje (masturbiranje) koje se do nedavno smatralo perverzijom i čak uzrokom duševne bolesti danas se smatra normalnom spolnom aktivnošću cijelog života. Procjenjuje se da se samozadovoljavalo preko 97% muškaraca i 80% žena. Iako je samozadovoljavanje normalno i često se preporučuje kao izbor "sigurnog seksa", može uzrokovati osjećaj krivnje i psihološke patnje što proistječu iz neodobravajućih stavova drugih. To može imati za posljedicu znatno uznemirenje i može čak utjecati na spolni čin.

Isto se tako homoseksualnost u medicinskoj profesiji smatrala nenormalnom, a danas se više ne smatra poremećajem, naširoko se smatra spolnim usmjerenjem, prisutnim od djetinjstva. Prevalencija homoseksualnosti nije poznata, ali se procjenjuje da je oko 6-10% odraslih osoba za vrijeme cijelog života uključeno isključivo u homoseksualne odnose. Mnogo veći postotak ljudi pokušao je u doba razvitka spolne aktivnosti sa istim spolom, ali su kao odrasli usmjereni heteroseksualno.

Uzroci homoseksualnosti nisu poznati, kao ni uzroci heteroseksualnosti. Nisu prepoznati nikakvi posebni hormonski, biološki ili psihološki utjecaji koji bi stvarno doprinosili spolnom usmjerenju neke osobe. Homoseksualci otkrivaju da ih privlače ljudi istog spola, upravo kako i heteroseksualci otkrivaju da ih privlače osobe suprotnoga spola. Privlačnost je, čini se, konačni rezultat bioloških i utjecaja okoline i nije stvar namjernog izbora. Zbog toga popularni izraz "seksualno preferiranje" ima malo smisla što se tiče spolne orijentacije.

Većina homoseksualaca se dobro prilagođava svojoj seksualnoj orijentaciji, iako moraju nadvladati naširoko rasprostranjeno društveno neodobravanje i predrasude. To prilagođavanje može trajati veoma dugo i može biti povezano za značajnim psihičkim stresom. Mnogi muški, kao i ženski homoseksualci su u društvenim situacijama i na radnom mjestu licemjeri, što je dodatak njihovom stresu.

Nekim heteroseksualcima i homoseksualcima česta spolna aktivnost sa različitim partnerima je uobičajena praksa cijelog života. Takva aktivnost može ukazivati na nisku spličnost bliskog emocionalnog vezanja. To može biti razlog traženja profesionalnog savjetovanja, naročito zbog toga što je prenos nekih bolesti, npr. infekcija virusom humanog imunodeficita ili AIDS, sifilis, gonoreja i rak grlića maternice, povezan sa mijenjanjem mnogih seksualnih partnera.

POREMEĆAJI SPOLNOG IDENTITETA

Poremećaj spolnog identiteta je želja da se bude suprotnog spola ili vjerovanje da je neko "zarobljen" u tijelu pogrešnog spola.

Razlika između seksa i spola može se pojednostaviti na ovaj način: seks je biološka muškost ili ženskost, a spol je kako osoba samu sebe vidi, kao mušku ili kao žensku. Uloga spola je objektivna, javni prikaz u našoj kulturi kao muškog ili ženskog bića. Seksualna uloga je javno ponašanje povezano sa izborom seksualnog partnera (homoseksualnog, heteroseksualnog ili biseksualnog). Za većinu ljudi, spolni identitet (lični, unutarnji osjećaj biti muško ili žensko) u skladu je sa ulogom spola, npr. muškarac se osjeća i djeluje kao muškarac.

Identitet spola se općenito uspostavlja u ranom djetinjstvu (u dobi od 18-24 mjeseca). Dječaci saznaju da su dječaci, a djevojčice da su djevojčice. Čak iako dijete može više voljeti aktivnosti koje su katkada smatrane primjerenijima drugom spolu, djeca sa normalnim spolnim identitetom ipak se vide članom vlastitog biološkog spola. To znači da mala djevojčica koja voli igrati nogomet i hrvati se nema problem spolnog identiteta ako ona samu sebe osjeća i zadovoljna je s tim što je žensko. Slično, dječak koji se igra sa lutkama i više voli kuhanje od sporta nema problem identiteta spola ukoliko on sam sebe prepoznaje kao muško ili se ne osjeća nelagodno da je biološki muško.

Iako neko dijete odgajano kao član suprotnog spola može biti zbunjeno što se tiče spola, takva se zbunjenost često razjasni kasnije u djetinjstvu. Djeca rođena sa spolnim organima koji nisu jasno muški ili ženski obično nemaju problem identiteta spola, ako su odlučno odgajani kao jedan ili drugi spol, mada su odrastali u spolu koji je suprotan njihovoj hromosomskoj slici.

TRANSSEKSUALIZAM

Transseksualizam je poseban poremećaj spolnog identiteta. Ljudi s tim poremećajem vjeruju da su žrtva biološke nezgode (koja se dogodila prije rođenja), okrutno zarobljeni u tijelu koje ne odgovara njihovom pravom spolnom identitetu. Većina transseksualaca su biološki muškarci koji sebe prepoznaju kao žene, obično u ranom djetinjstvu i gledaju na svoje spolne organe i muška obilježja sa odvratnošću. Čini se da je transseksualizam u bioloških žena rjeđi.

Transseksualci mogu tražiti psihološku pomoć, bilo da im pomogne u svladavanju poteškoća življenja u tijelu u kojem se ne osjećaju ugodno ili da im se pomogne promijeniti spol. Drugi mogu tražiti promjenu svog izgleda od hirurga specijalista za promjenu spola i hirurga plastičara. Neki transseksualci mogu biti zadovoljni promjenom uloge svog spola bez velikih hirurških zahvata. Oni se zadovoljavaju radom, životom i oblačenjem svojstvenim osobama suprotnoga spola. Promijene svoj vanjski izgled, mogu uzimati hormonsku terapiju i dobiti identitet koji potvrđuje promjenu, ali obično ne vide potrebu za skupim, rizičnim operacijama.

Čini se da mnogim transseksualcima pomaže kombinacija savjetovanja, hormonske terapije i hirurškog zahvata na spolnim organima. U bioloških muškaraca, promjena spola se postiže uzimanjem ženskih hormona (koji uzrokuju rast grudi i ostale tjelesne promjene) i hirurškim zahvatima da se uklone penis i testisi i napravi umjetna vagina. U bioloških žena, promjena spola se postiže operacijom uklanjanja grudi i unutarnjih spolnih (rasplodnih) organa (uterusa i jajnika) zatvaranjem vagine i pravljenjem umjetnog penisa.

U pretvorbi žene u muškarca važna je upotreba muških hormona (testosterona) i mora prethoditi operaciji. Davanjem testosterona raste dlakavost lica i glas se stalno produbljuje.

Premda transseksualci koji se podvrgnu operaciji zbog promjene spola ne mogu roditi djecu, oni često mogu imati zadovoljavajuće spolne odnose. Sličnost postizanja orgazma nakon hirurškog zahvata često je očuvana, pa nakon operacije neki tvrde da su se seksualno po prvi puta osjećali ugodno. Međutim, neki transseksualci podnesu postupak promjene spola samo zbog toga da mogu seksualno funkcionirati u suprotnom spolu. Obično je poticaj potvrda spolnog identiteta.

PARAFILIJE

Parafilije (zastranjene privlačnosti) u krajnjim su oblicima društveno neprihvatljiva zastranjivanja od tradicionalnih normi seksualnih odnosa.

Ključni oblici parafilije su ponavljane, snažne, seksualno uzbuđujuće fantazije ili ponašanja koja obično uključuju predmete (cipele, donje rublje, proizvode od kože ili gume i sl.), nanošenje patnje ili boli sebi ili svom partneru ili obavljanje spolnog čina sa osobama koje na to ne pristaju (djeca, bespomoćne osobe ili silovanja). Jednom kada su uspostavljeni, obično u kasnom djetinjstvu ili blizu puberteta, takvi oblici seksualnog uzbuđenja obično traju cijeli život.

Neki stepen različitosti je vrlo čest u seksualnim odnosima i fantazijama odraslih. Kada se ljudi obostrano slože da žele u njima sudjelovati, seksualna ponašanja neobične prirode koja ne povređuju mogu biti unutarnji dio odnosa punog ljubavi i brige. Međutim, dovedena do krajnosti, takva su seksualna ponašanja - parafilije, psihoseksualni poremećaji koji ozbiljno smetaju splićnost za osjećajnu obostranu seksualnu aktivnost. Partneri ljudi sa parafilijom mogu se osjećati objektima ili nevažnim i nepotrebnim u spolnom odnosu.

Parafilije mogu imati, između ostalog, oblik fetišizma, transvestitizma, pedofilije, ekshibicionizma, voajerizma, mazohizma ili sadizma. Većina ljudi sa parafilijama su muškarci i mnogi imaju više od jedne vrste parafilije.

FETIŠIZAM

U fetišizmu spolna aktivnost je usmjerena na fizičke predmete (fetiša), katkada radije nego kontakt sa ljudima. Ljudi sa ovim poremećajem se mogu spolno uzbuđivati (poticati) i zadovoljavati nošenjem tuđeg rublja, nošenjem gume ili kože kao odjećom, ili držanjem, trljanjem ili mirisanjem predmeta kao što su cipele sa visokom petom, itd. Ljudi sa ovim poremećajem mogu biti bez svojih fetiša nesposobni za spolnu funkciju.

TRANSVESTITIZAM

Pri transvestitizmu, muškarac radije nosi žensku odjeću, ili rjeđe, žena radije nosi mušku odjeću. Ni u jednom slučaju, međutim, osoba ne želi promijeniti spol kao što to žele

transseksualci. Ta zamjena odjeće ne smatra se uvijek duševnim poremećajem i ne mora loše utjecati na spolni odnos nekog para. Transvestitizam je poremećaj samo onda ako dovodi do nelagode, uzrokuje neki tip oštećenja ili uključuje "daredevil" ponašanje koje bi moglo dovesti do ozljeđivanja, gubitka posla ili utamničenja. Transvestiti se preoblače i iz drugih razloga osim spolnog poticanja, npr. da smanje tjeskobu, da se opuste ili da eksperimentiraju sa ženskom stranom svoje inače muške ličnosti.

PEDOFILIJA

Pedofilija je sklonost ka spolnoj aktivnosti sa malom djecom. U zapadnim društvima se pedofilija općenito smatra željom za upuštanjem u spolnu aktivnost sa djecom od 13 godina ili mlađom. Osoba sa dijagnozom pedofilije ima barem 16 godina i općenito je barem 5 godina starija od djeteta-žrtve.

Premda su državni zakoni različiti, zakon općenito smatra da je osoba počinila silovanje ako je dijete u dobi od 16 godina ili mlađe, a odrasla osoba je iznad 18. Zakonski slučajevi silovanja često ne spominju definiciju pedofilije.

Pedofil je teško poremećena ili preobuzeta spolnim fantazijama o djeci, čak ako i ne dođe do stvarne spolne aktivnosti. Neke pedofile privlače samo djeca, često određene dobne skupine, dok druge privlače i djeca i odrasli. Pedofili mogu biti i muškarci i žene, a žrtve i dječaci i djevojčice. Pedofili se mogu orijentirani samo na djecu unutar svoje obitelji (incest) ili žrtve mogu biti djeca iz zajednice. Da se sa djecom spolno upuste u odnose mogu koristiti prisilu ili prinudu, a prijetnjama sprječavaju da ih žrtva ne oda.

Pedofilija se može liječiti psihoterapijom i lijekovima koji mijenjaju spolni poriv. Takvo se liječenje može zatražiti dobrovoljno ili tek nakon krivičnog hapšenja i zakonskog djelovanja. Nekim pedofilima liječenje može pomoći, drugima ne. Smještanje u zatvor, čak i dugotrajno, ne mijenja pedofilske želje i fantazije.

EKSHIBICIONIZAM

Pri ekshibicionizmu osoba (obično muškarac) izlaže svoje spolne organe stranim osobama koje to ne očekuju i kod toga biva spolno uzbuđen. Nakon izlaganja može doći do samozadovoljavanja. Daljnji se spolni dodir gotovo nikad ne traži pa ekshibicionisti rijetko počine silovanje. Većina uhvaćenih ekshibicionista je u dobi ispod 40 godina. Iako žene mogu svoja tijela izlagati na provokativne načine, ekshibicionizam se u žena rijetko smatra psihoseksualnim poremećajem.

VOAJERIZAM

Pri voajerizmu osoba postaje spolno uzbuđena promatranjem nekoga tko se svlači, tko je gol ili uključen u spolnu aktivnost. Uzbuđuje sam čin "virenja", a ne spolna aktivnost sa osobom koju se promatra. Određeni stepen voajerizma je posebno čest među dječacima i muškarcima i društvo često smatra blage oblike toga ponašanja normalnima. Kao poremećaj, međutim, voajerizam može postati metoda izbora spolne aktivnosti i mnogi potroše bezbrojne sate traženjem takvog uzbuđenja.

Većina voajera su muškarci. Količina i različitost seksualno izraženih materijala i predstava, npr. muškog skidanja, dohvatljiva heteroseksualnim ženama značajno se povisila, ali uključivanju u takve aktivnosti nedostaje element tajnog promatranja, što je znak voajerizma.

MAZOHIZAM I SADIZAM

O mazohizmu se radi kada osoba seksualno uživa ako se ona fizički oštećuje, prijeti ili iskorištava. Sadizam, obrnuto od mazohizma, je spolno uživanje koje osoba dobiva čineći spolnom partneru stvarnu fizičku ili psihološku patnju. Nešto sadizma i mazohizma obično postoji u zdravim spolnim odnosima pa uzajamno odgovarajući partneri to često jedan od drugog traže, npr. upotreba svilenih maramica za prividno vezanje i blage batine za vrijeme spolne aktivnosti su uobičajena praksa između složnih partnera i ne smatraju se sadomazohizmom.

Međutim, mazohizam ili sadizam do krajnosti mogu imati za posljedicu tešku tjelesnu ili psihičku štetu, uključujući smrt. Poremećaj seksualnog mazohizma uključuje potrebu stvarnog, ne simuliranog, ponižavanja, batinanja ili drugog pokoravanja agresivnom, često sadističkom partneru u svrhu spolnog uzbuđivanja, npr. zastranjena spolna aktivnost može uključiti

asfiksiofiliju, pa je osoba djelomično ugušena ili zadavljena (ili od partnera ili sama sebi napravi omču oko vrata). Traži se privremeno smanjenje kisika u mozgu u vrijeme orgazma kao pojačanje seksualnog opuštanja, ali takva praksa može nesretnim slučajem dovesti do smrti.

Seksualni sadizam može postojati samo u mašti ili može biti potreban za uzbuđenje ili orgazam. Neki sadisti uhvate u zamku uplašene "partnere" koji to ne očekuju pa nisu pristali na takvu aktivnost, a zatim su silovani. Drugi sadisti baš traže seksualne mazohiste preko osobnih oglasa ili drugih izvora pa ispune svoje sadističke potrebe sa mazohistom koji na to pristaje. Često su važna maštanja o potpunoj kontroli i dominaciji pa sadista može vezati i zapušiti usta partneru na pomno razrađene načine. U krajnjim slučajevima sadista može partnera mučiti, rezati, probadati, primjenjivati električne udare ili ga ubiti.